

LAKIALOITE 30/2005 vp

Laki ulosottolain 6 luvun 4 §:n ja kauppakaaren 9 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteella esitetään muutettavaksi ulosottolain (37/1895) 6 luvun 4 § varojen kohdentamisesta saatavan osille ja voimassa olevan kauppakaaren (3/1734) 9 luvun 5 §:n kohdentamissäädöksiä. Aloite on ulosottolain osalta rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 13/2005 vp).

Ulosotossa noudatettu menettely kertyneiden varojen kohdentamisesta ensisijaisesti velkojen korkoihin on useissa tapauksissa johtanut velallisen kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen. 1980- ja 1990-lukujen talouslaman aikaan syntyneillä veloilla on lähes poikkeuksetta nykyiseen taloudelliseen tilanteeseen verrattuna kohtuuttoman korkea 16 %:n tai jopa 18 %:n korkokanta, ja usein noista veloista ovat joutuneet vastuullisiksi ikääntyneet takaajat, joilla ei välttämättä ollut riittävää asiantuntemusta arvioida vastuunsa suuruutta.

Etenkin työttömien tai muusta syystä vähävaraisten henkilöiden ulosotossa kertyneet varat eivät useinkaan riitä täysimääräiseen koronmaksuun, jolloin suorituksista huolimatta velka on edelleen kasvanut. Heidän osaltaan voidaan puhua elinikäisestä laissa kielletystä velkavankeudesta.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 6 luvun 4 §:n kohdalla lausuttu "Nykyisessä ulosottolaissa ei ole säännöksiä siitä,

missä järjestyksessä saatavan eri osille kohdennetaan suorituksia" ei täysin pidä paikkaansa, sillä voimassa olevan ulosottolain 4 luvun 31 §:ssä säädetään: "Jos velkoja on saapa korkoa, pantakoon se korkomäärä, mikä ensimmäiseen maksuun asti on kasvanut, pääomaan, alköönkä koronlaskua jatkettako; se mikä korosta puuttuu, sitten kuin ensin mainittu korko ynnä pääoma on maksettu, niinikään velkojalle korvattava ulosmitatuista varoista."

Säädös määrää yksikäsitteisesti kertyvät suoritukset kohdistettaviksi velan pääomaan ja siihen liitettyyn ulosoton alkamiseen saakka kertyneeseen korkoon. Kirjalliseen kysymykseen KK 658/2003 vp antamassaan vastauksessa oikeusministeri Koskinen ilmoitti klausuulin koskevan "harvinaista erityistilannetta, jossa oikeus elinkorkoon tahi muuhun velallisen elinaikana taikka muuten määräämättömänä aikana suoritettavaan etuun tai tuloon on ulosmitattu".

Esimerkiksi eläke on oikeusministeri Koskinen vastauksessa mainittu elinkorko tai muu velallisen elinaikana suoritettava etuus, joten ainakin eläkettä ulosmitattaessa tulisi ulosottolain 4 luvun 31 §:n mukaisesti koronlasku keskeyttää.

Tuo ulosottolain säädös tuli lakiin jo vuonna 1895, jolloin lainsäädäntö ei ollut kehittynyt nykyiselle tasolleen. Huomattava on, että valtiopäiviä ei ollut kutsuttu koolle Porvoon valtiopäivien 1809 jälkeen ennen vuotta 1863 ja valtio-

päiväjärjestyskin säädettiin vasta 1869. Kieliopillisesti on huomattava, että toisiinsa oleellisesti liittyvät kaksi viimeistä lausetta on erotettu puolipisteellä. Siten pisteellä erotetut lauseet on käsitettävä erillisiksi.

Koska koronlaskun keskeyttävä säädös oikeusministerin eduskunnalle ilmoittaman tulkin mukaan koskee ainakin eläkkeitä, ei voida ymmärtää, ettei se koskisi muita velalliselta ulosmitattavia tuloja. Perustuslaissa edellytetyn yhdenvertaisuuden perusteella ei voida pitää asianmukaisena, että muiden ulosmitattavien varojen kohtelu olisi oleellisesti erilainen. Tämän on lähtökohtaisesti katsottava olleen myös lainlaattijan tarkoitus, ja ehdotetulla muutoksella vain täsmennetään säädös yksikäsitteiseksi.

Hallituksen lakiehdotuksessa suoritusten kohdentamisen perusteeksi viitatus kauppakaaren 9 luvun 5 §:n klausuuli "Ennen koron maksamista älköön mitään pääoman maksuksi luettako" ei sulje pois tulkintaa, että koronlasku keskeytyy ulosottomenettelyssä, ja säädös on katsottava täyttyneeksi nykyisen ulosottolain 4 luvun 31 §:n säädöksellä, että ensimmäiseen maksuun saakka kertynyt korko liitetään pääomaan. Mahdollinen tulkintaristiriita on poistettavissa lisäämällä 9 luvun 5 §:ään uusi 2 momentti ulosottolain etusijaisuudesta.

Kauppakaaren säädös on tullut tulkinnanvaraiseksi silloin, kun sen velkaa ja korkoa koskevat säädökset kumottiin erillisellä velkakirjalailalla (622/1947), jonka 6 §:ssä määrätään velasta maksettava korko ja viivästyskorko säädettäväksi korkolaissa (633/1982) ja jonka 8 §:ssä säädetään velkakirjan kohtuuttoman ehdon sovittelusta. Korkolain 2 §:ssä määrätään korko määräytyväksi kyseisen lain mukaan sekä 11 §:ssä viivästyskoron sovittelusta. Velallisen maksukykyyn nähden suuresta velasta johtuva jopa eliniän kestävä perintä on selkeästi lain tarkoittama kohtuuton ehto ja ulosottomenettely sovittelun mahdollistava maksukyvyttömyys.

Hallituksen esityksen 4 luvun 2 §:ssä eläke ja sairauspäiväraha sekä muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet ja korvaukset rinnastetaan ulosotossa palkkaan. Tuolta osin hallituksen esitys on velallisen aseman oleellinen

heikennys nykyiseen ulosottolain 4 luvun 31 §:ään ja saattaa ainakin eläkettä ja muuta elinaikana maksettavaa etuutta saavat velalliset nykyistä huonompaan asemaan. Hallituksen esityksestä aiheutuva kohtuuttomuus on vältettävissä määräämällä kertyneet varat kohdistettaviksi ensisijaisesti pääomaan, jolloin velallisen tuloihin ja varallisuuteen nähden suurtenkin velkojen perintä päättyy rajallisessa ajassa. Samalla myös perustuslain edellyttämä tasapuolisuus toteutuu ja ulosottomenettely selkeytyy noudattamalla samaa kohdistamisperiaatetta kaikkiin muihinkin ulosotossa kertyviin suorituksiin.

Hallituksen esityksessä viitattu velkojen maksunsaantijärjestyksestä annettu laki 1578/1992 ei koske suoritusten kohdistamista velan eri osiin vaan ainoastaan kertyneiden verojen jakamista useampien velkojen kesken.

Ulosotto on velalliseen kohdistettu viranomaisen suorittama pakkokeino. Ei voida pitää asianmukaisena heikentää velallisen asemaa enempää kuin toimenpiteen täytäntöönpano vaatii. Täytäntöönpanon vuoksi esimerkiksi velallisen mahdollisuudet suoriutua muista veloistaan heikentyvät ja usein jopa estyvät. Etenkin pienituloisten kohdalla ulosotto johtaa usein velallisen muidenkin velkojen erääntymiseen ja uusiin ulosottoihin, jolloin velallisen oma talous romahtaa täysin tai ainakin kohtuuttoman pitkäksi aikaa. Ulosottoon joutuminen usein myös heikentää velallisen työnsaantia ja edistää syrjäytymistä.

Korkolaissa säädettyä suuremman koron perimistä viranomaistoimin ei voida pitää oikeudenmukaisena. Koron laskeminen kulloinkin maksamattomana olevalle pääomalle on pankkitalleuksista tunnettu rutiinitoimenpide, eikä se voi tuottaa erityisiä ongelmia.

Lailla ei heikennetä velkojan asemaa, koska sillä ei muuteta velalliselta perittävien suoritusten määrää, velkoja saa korkoa kulloinkin maksamattomalle pääomalle ja näin kertynyt korko peritään velalliselta, sen jälkeen kun pääoma on tullut kokonaan maksetuksi. Laki kuitenkin poistaa mahdollisuuden, että perintä ulosottoiteitse olisi velkojalle edullisin vaihtoehto, joten se kannustaa vapaaehtoiseen sopimiseen velan

suorittamisesta. Velkojan asemaa parantaa muun ohella se, että hän saa viivästyskorkoa pääomaan liitettävästä ulosottohakemuksen tekemiseen saakka kertyneestä korosta ja etusijan

ulosotossa kertyneisiin suorituksiin saman velallisen niihin velkoihin nähden, jotka eivät ole jättäneet saataviaan ulosotossa perittäväksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Aloitteessa esitetään muutettavaksi ulosottolain 6 luvun 4 § sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä laiksi ulosottolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 13/2005 vp). Muilta osin aloitteessa ei ehdoteta muutoksia hallituksen esitykseen.

Ulosotossa kertyvien varojen kohdentamisella ensisijaisesti pääomaan pyritään välttämään velallisen koko eliniän kestävä ulosotto silloin, kun velka on velallisen tuloihin ja varallisuuteen verrattuna niin suuri, että kertyvät varat eivät riitä korkojenkaan suorittamiseen.

Velkojan etu tulee huomioiduksi liittämällä ulosottohakemukseen saakka kertyvä korko pääomaan sekä laskemalla korkoa kulloinkin tästä pääomasta maksamatta olevalle osalle ja jatkamalla perintää, kunnes myös kertynyt korko tulee maksetuksi.

Soveltamalla ulosottoviranomaisen täytäntöön panemaa velalliseen kohdistettuun pakko-toimeen korkolaissa säädettyä viivästyskorkoa tai sitä alhaisempaa velkojan ja velallisen erikseen sopimaa korkoa vältetään tilanne, että ulosottomenettely olisi velkojalle edullisin vaihtoehto. Tällä kannustetaan vapaaehtoista sopimista velasta.

Edelleen tilanteen korjaamiseksi esitetään kauppakaaren 9 luvun 5 §:ään lisättäväksi uusi 2 momentti. Ulosottolain ensisijaisuuden vahvistava säädös poistaa mahdollisen ristiriidan kauppakaaren ja sen korkosäädökset kumonneen korkolain sekä ulosottolain korkosäädösten väliltä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ulosottolain 6 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 6 luvun 4 § seuraavasti:

6 luku

Jako ja tilitys

4 §

Varojen kohdentaminen saatavan osille

Ulosottomiehen on kohdennettava kertyneet varat ensin kunkin saatavan pääomalle ja siihen liitetyille ulosottohakemuksen tekohetkeen men-

nessä kertyneelle korolle, sen jälkeen kulloinkin maksamattomalle pääomalle laskettavalle korkolain mukaiselle viivästyskorolle tai velkojan ja velallisen erikseen sopimalle sitä alhaisemalle korolle ja viimeksi kuluille, jolleivät asianosaiset ole 4 luvun 60 §:n mukaisesti muuta sopineet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta
20 ____.

2.

Laki

kauppakaaren 9 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kauppakaaren 9 luvun 5 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

9 luku
Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta
20 ____.

Rahan tai tavarahan velaksiannosta ja sen koro-
rosta

5 §

Perittäessä lainaa ja sen korkoa ulosotossa
noudatetaan, mitä ulosottolaissa säädetään.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 2005

Timo Soini /ps
Raimo Vistbacka /ps
Tony Halme /ps